

2018 MADARA, FÁJA, ROVARA, EMLŐSE, VADVIRÁGA

2018 madara a vándorsólyom

Több évtizednyi szünet után 1997-ben költött újra Magyarországon a vándorsólyom – 20 éve él újra velünk a világ leggyorsabb madara. A vándorsólyom világállománya ezért az 1960-as évekre összeomlott, a költőpárok száma az eredeti 10%-ára esett, és számos térségből, például hazánkból is, teljesen eltűnt a faj. Márpedig a vándorsólyom igazi világpolgár, bárhol megtelepszik, ahol költésre alkalmas sziklafalakat, elhagyott fészkeket talál, sőt nagyvárosok felhőkarcolóin is költ. Repülő madarakra vadászik, a verébméretűektől a libákon át akár a gém méretig. Zsákmányát magasból indított, akár 320 km/h-s sebességű zuhanó üldözés után fogja vagy rúgja meg úgy, hogy az sérülten a földre zuhan. Hazai fészkelő-állománya 20-32 párra tehető.

Az év fája a virágos kőris

A virágos kőris (Fraxinus ornus) Közép és Dél-Európában őshonos kőrisfaféle, a legészakibb előfordulása Magyarország, ahol a karsztbokorerdőkben találkozhatunk vele vadon. Nevezik manna-kőrisnek is, mert felsebzett kérgéből édes lé csepeg, amiből főként a mediterrán térségben édességet (mannát) készítettek és gyógyászati célokra is hasznosították,

A beporzó rovarokat csábító ezüstös krémfehér dús virágai illatosak, a vesszők végén nyílnak 10-15 cm-es bugákban, májusban. Törzse igen hamar elágazik, magassága a környezetétől függően változó, 6-20 méteres egyaránt lehet. Terebélyes, gömbölyded koronája laza, kérge sima, szürkés színű, rügyei szürkésbarnán molyhosak, páratlanul szárnyalt, ép szélű levelei 5-9 levélkéből állnak. Jól tűri a szárazságot, a szennyezett városi levegőt.

Óriás szitakötő az év rovара

Az óriás szitakötő (Anax imperator) elűzi nagy termetű fajtársait a saját területének tekintett vízpartszakaszokról, nem véletlen, hogy a fajt jelölő „imperator” kifejezés a latin imperare (parancsolni) igéből származik.

A nappal repülő és sokszor feltűnő megjelenésű szitakötők a legősibb rovarrendek közé tartoznak. Világszerte mintegy 6000 a ma ismert fajok száma, zömük a trópusi területek lakója.

Az Európában élő 143, illetve a közép-európai 84 faj közül hazánkban 64 szitakötő faj él, közülük 22 faj törvényes védelem alatt áll, 5 pedig fokozottan védett, ez utóbbiak eszmei értéke 100 000 Ft. A szitakötők két fő csoportra oszlanak – a kis vagy közepes termetű, gyengén repülő kissetitakötők vagy egyenlőszárnyúak, illetve a kiválóan repülő, erőteljes felépítésű, erősebb szárnyú nagyszitakötők vagy egyenlőtlen szárnyúak.

Süngomba az év gombája

A különleges megjelenésű, gyógyhatású, ehető közönséges süngomba (Hericium erinaceus) hazánkban 2005 óta védett, gyűjtése tilos. Az öreg erdők európai szintű ritkulása miatt indokolt az üde bükk- és tölgyerdőkben termő parazita faj védeltsége. A termőhely megőrzésével, a holt faanyag megtartásával biztosítható az élő, öreg fatörzsek repedéseiben, üregeiben és tuskókon növő faj fennmaradása. Szeptembertől novemberig terem, 10-25 cm nagyságú, gumószerű, húsos, legtöbbször nyeletlen, fehéres színű felülete szálasan felszakadozó, sűrűn lecsüngő, deres tüskékkel (csapokkal) fedett. Termeszthető faj.

Az év emlőse a földikutya

*Az élőhelyük szűkülése miatt a kihalás szélén álló nyugati földikutya (*Nannospalax leucodon*) hengeres testalkatú, apró rágcsáló. A felszínen kellemetlenül érzi magát a földalatti üregek vakási lakója, csak nagyon ritkán jön fel, és kifejezetten magányos állat. A sztyeppterületeket kedveli, a nedves, mocsaras élőhelyeket kerüli. Nincsenek fülkagylói, szemeit bőrhártya borítja azok csak a fény és a sötét megkülönböztetésére alkalmasak. Szaporodási időszaka március-áprilisra tehető. Táplálékát növényi gyökerek alkotják, ezért a kertek kártevője lehetne, a lakott területekről viszont ma már szinte teljesen eltűnt. Magyarországon három faja fordul elő, de mindegyik nagyon ritka, kihalással veszélyeztetett. Fokozottan védett faj, eszmei értéke 1 000 000 Ft.*

Kornistárnics Az év vadvirága

A kornistárnics (Gentiana pneumonanthe) Európa nagy részén elterjedt, bár élőhelyeinek kiszáradása, átalakulása miatt mindenütt visszaszorulóban van, emiatt védett Lengyelországban, Olaszországban, Romániában és Svájcban, hazánkban pedig 1982 óta, természetvédelmi értéke 10 000 Ft. Kiszáradó lápréteken, hegyi- és mocsárréteken fordul elő, ám az utóbbi 50 évben számos korábbi élőhelyéről eltűnt hazánkban is. Előfordulása a hegy- és dombvidékeken, alföldeken is szórványos, hiányzik a Tiszántúl és a Dél-Dunántúl nagy részéről. A 20-60 cm magas évelő növény tompa csúcsú levelei szálasak, csak az alsók szélesebbek, ezért virágtalan állapotban beleolvad a környező gyepebe. Ám 3-5 cm-es sötét égszínkék virága már messziről felhívja magára a figyelmet. Júliustól szeptemberig virágzik, de egyes virágzó példányaival októberben, sőt akár november elején is találkozhatunk. Népi elnevezései között ismert a tüdőtárnics vagy tüdőfű és a rettegőfű is, mert egykor tüdőbaj gyógyítására is használták,

Elevenszülő gyík az év hullója

Az elevenszülő gyík (Zootoca vivipara) a Kárpát-medence jégkorból megmaradt, ritka maradványfaja. Melegkedvelő társaival ellentétben a hűvös, nedves élőhelyekhez kötődik, testhőmérsékletét képes szabályozni. Szokatlan szaporodásával a hullók számára nem kedvező hűvösebb hőmérsékletekhez alkalmazkodott. Kistestű gyík, teljes hossza 13–15 cm-t, ennek nagyjából kétharmadát a farok teszi ki. Feje magas, orra, lábai viszonylag rövidek. Háta világosabb, oldala sötétebb barna, a kettő egyenes, keskeny, sárgás csíkkal válik el egymástól. Nyáron a nőstények többsége jellegzetesen „hasas” a testükben hordott utódok miatt. Az újszülöttek színe pedig néhány hétig szénfekete vagy grafitszürke.

Hazánkban elterjedése összefüggő a Bereg, Nyírség, Hanság nádasaiban. Nem egyszerű rábukkanni, mert a magas sással benőtt legsűrűbb foltokat, bokorfüzeseket kedveli. Márciustól napsütésben előbújik, és minden apró ízeltlábút, egyéb gerinctelent elfogyaszt.

Az elevenszülő gyík Magyarországon kimondottan ritka és fokozottan védett. Természetvédelmi értéke 100 000 Ft.

Balin lett az év hala

Legszebb halaink egyike a balin (Leuciscus aspius) - nyúlánk, oldalról lapított testét apró, ezüstsín pikkelyek fedik. Ragadozó életmódjának megfelelően a szája nagy, szeglete a szem alá ér. Fogai nincsenek, de a menekülő zsákmány megragadását segíti, hogy az alsó állkapcsa elől kissé fölfelé hajlik. A balin az Európai Unióban a vadonélők fennmaradását szolgáló úgynevezett Natura 2000-es területek egyik jelölőfaja. A magyarországi állományai stabilak, ezért horgászata a szabályok betartása mellett engedélyezett.